

जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत राज्यातील
गड-किल्ले, मंदिरे व महत्त्वाची संरक्षित स्मारके
इत्यादींच्या संवर्धनासाठी ३% निधीची तदतूद
करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक :- डिएपी-१०२२/प्र.क्र.२७७/का.१४८१

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक :- १४ डिसेंबर, २०२२.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र भूमीला अतिशय पुरातन व थोर सांस्कृतिक परंपरा लाभलेल्या असून, त्यात कातळात खोदलेल्या जागतिक वारसा म्हणून सुप्रसिद्ध अशा अजिंठा-वेरुळ यांच्या सारख्या लेण्या, छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळात उभे राहिलेले रायगड व सिंधुदुर्ग यांसारखे किल्ले, यादव व मराठा काळात उभी राहिलेली व सुंदर शिल्पाकृतींनी नटलेली श्री मार्कंडेय व श्री त्र्यंबकेश्वर यांसारखी मंदिरे, मध्ययुगीन दर्गे व मकबरे, तसेच वसाहत कालीन स्थापत्यांचा समावेश आहे. ऐतिहासिक व पुरातन स्मारकांपैकी केंद्र सरकारद्वारा भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण मार्फत २८८ स्मारके राष्ट्रीय महत्त्वाची म्हणून जतन केली आहेत. तसेच, महाराष्ट्र राज्याच्या सांस्कृतिक कार्य विभागाने पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालयामार्फत ३८७ स्मारके संरक्षित म्हणून घोषित केलेली आहेत. यामध्ये घटोत्कच व धाराशीव ही लेणी, राजगड, सिंहगड, माणिकगड यांच्यासारखे किल्ले तसेच गड जेजूरी, निरानृसिंहपुर, श्री तुळजाभवानी यांसारखी मंदिरे, लोकमान्य टिळक, स्वातंत्र्यवीर सावरकर आदी महापुरुषांची जन्मस्थळे व गेट वे ऑफ इंडिया अशा स्मारकांचा समावेश आहे. राज्यस्तरीय योजनांमध्ये सर्व संरक्षित स्मारकांचे संवर्धन करण्यासाठी उपलब्ध असलेला निधी अतिशय तुटपुंजा असल्याने, स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवाच्या निमित्ताने जिल्हा नियोजन समितीच्या माध्यमातून निधी उपलब्ध करून देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे :

शासन निर्णय :-

राज्यातील गड-किल्ले, मंदिरे व महत्त्वाची संरक्षित स्मारके इत्यादींच्या संवर्धनासाठी जिल्हा वार्षिक योजना (सर्वसाधारण) अंतर्गत आर्थिक वर्ष २०२३-२४ पासून पुढील तीन वर्षांसाठी ३% निधीची तरतूद करण्यासाठी शासन मान्यता देण्यात येत आहे. या संदर्भातील सविस्तर मार्गदर्शक सूचना पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभागाकडून निर्गमित करण्यात येतील. त्याच प्रमाणे, प्रस्तूत योजनेसाठी लेखाशिर्ष प्राप्त करून घेण्याची कार्यवाही पर्यटन व सांस्कृतिक कार्य विभागाकडून तातडीने करण्यात यावी.

२. सदर शासन निर्णय शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून, त्याचा संकेतांक २०२२१२१४११४५५९४९१६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सं.ह.धुरी)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव
२. मा.उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव
३. सर्व मंत्री/ राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
४. कार्याध्यक्ष, राज्य नियोजन मंडळ, नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मुंबई
५. मा. मुख्य सचिव
६. सर्व अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव
७. सदस्य सचिव, उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ, नवीन प्रशासकीय इमारत, १८ वा मजला, मुंबई
८. सदस्य सचिव, मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ, नवीन प्रशासकीय इमारत, जिल्हाधिकारी कार्यालय कंम्पाउंड, तळ मजला, औरंगाबाद
९. सदस्य सचिव, विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ, बी-२३/१, साऊथ अंबाझरी मार्ग, अंध विद्यालयाजवळ, नागपूर
१०. सर्व विभागीय आयुक्त
११. सर्व जिल्हाधिकारी
१२. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
१३. संचालक, पुरातत्व व वस्तुसंग्रहालये संचालनालय
१४. नियोजन विभागातील सर्व सह सचिव/ उप सचिव
१५. सर्व उपायुक्त (नियोजन), विभागीय आयुक्त कार्यालय
१६. सर्व जिल्हा नियोजन अधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय
१७. सर्व कक्ष अधिकारी, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१८. निवडनस्ती, कार्या.१४८१, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.